

ערעור כוחו של חיזבאללה: המהלך שהחל במלחמה בקיץ הולך ונשלם עכשיו

written by אלי קלוטשטיין | 06.08.2025

ארגון הטרור השיעי חיזבאללה נמצא אולי במצב הכי קשה שלו כבר שנים רבות. אחרי שהוכה קשות במלחמה בדרום לבנון בקיץ שעבר, מרבית הנהגתו חוסלה, מלאי הנשק שלו צומצם מאוד וגם מאגרי הכספים האדירים שלו הושמדו, כעת הולך ונשלם תהליך אחר שסוגר עליו מכל עובר: מדינת לבנון מקדמת מהלך לפירוק הארגון מנשקו, תוך התעלמות מאיומיו המפורשים והמעודנים יותר. השבוע היא הורתה לצבא לגבש תוכנית להעברת כל כלי הנשק במדינה לידי שישה גופים מדינתיים עד סוף השנה. תאריך היעד להגשת התוכנית לצורך הערות וביקורת ¹ סוף החודש הקרוב.

כדי להבין עד כמה גדול המהלך הזה, חשוב להזכיר שהגוש השיעי בממשלה הנוכחית כולל חמישה שרים, שמייצגים בפועל את תנועת אמל ואת חיזבאללה. בנוסף, מנהיגי לבנון התמודדו עם הלחץ הפנימי של הדמות השיעית הבכירה בשלטון, יושב ראש בית הנבחרים נביה ברי, שניסה לשאת ולתת עם הנשיא וראש הממשלה ולהגיע איתם להסכמה על נוסח שירצה גורמים בינלאומיים, אך לא יקרא בפירוש לפירוק חיזבאללה מנשקו.

עם זאת, הממשלה לא הסתירה את כוונתה לקדם את התוכנית, וסביר להניח שלא לחינם הדיונים הסופיים נערכו בשבוע שבו מציינת לבנון חמש שנים לפיצוץ הגדול בניירות, שבו נהרגו יותר ממאתיים איש. התזכורת הכואבת לתושבי המדינה על המחיר שהם משלמים על הנשק שמחזיק חיזבאללה ריחפה ברקע, והדגישה את הצורך לפעול נגד ארגון הטרור. הנאומים של מנהיגי המדינה בטקסים לציון האירוע כללו הבטחות למיצוי הדין עם האחראים, והחיצים האדומים מופנים בבירור לכיוונו של חיזבאללה. ואכן, למרות הלחצים הפנימיים של הנציגים השיעים, ועל אף ניסיונות השכנוע של ברי, הנשיא ג'וזף עאון וראש הממשלה נואף סלאם נותרו נחושים בדעתם ² אפילו במחיר של ערעור הממשלה.

משבר קואליציוני?

לפי הדיווחים, במהלך דיוני הממשלה ביום שלישי בארמון הנשיאות פרשו לפחות שניים מחמשת מהנציגים השיעים מחדר הישיבות, אחרי ששניים אחרים כלל לא הגיעו אליהם. מסתמן, אם כן, שאולי מתגלע משבר קואליציוני מסוים בביירות. המשך הדיונים ביום חמישי יבהיר מה יתפתח בממד הפוליטי בארץ הארזים.

עוד קודם לכן ארגון הטרור השיעי ניסה לבצע מהלך להפגנת עוצמה באמצעות נסיעה ראוותנית של אופנוענים מטעם הארגון ברחובות הדאחיה ערב הדין. המסר שהועבר לממשלה היה "אל תתעסקי איתנו", והוא נעשה במקביל להתארגנויות של לוחמי הארגון לקראת עימות אפשרי.

בלילה שבין שלישי לרביעי, אחרי ההחלטה ההיסטורית, כבר דווח על עימותים ראשוניים בסמוך לביירות, אולם הפרטים לא ברורים עדיין, וקשה להסיק מהם אם העימות בדרכו להתפרץ.

אלא שלצד זאת, ברור גם שהחולשה של חיזבאללה בעת הזאת באמת חסרת תקדים. מנהיגו החדש, נעים קאסם, אינו מצליח להיכנס לנעליו של קודמו חסן נסראללה, ומתמודד עם לחץ צבאי, דיפלומטי וכלכלי. צה"ל מחסל כמעט מדי יום מחבלים של הארגון, בדגש על יחידות העילית שלו, וגם פועל נגד אתרים לייצור אמצעי לחימה וטילים. במקביל, הארגון התקשה מאז המלחמה להתאושש כלכלית, אחרי שלבנון אסרה על המטוסים האיראניים להעביר לו משלוחי כספים מהאוויר. כמו כן, הנתבי היבשתי להעברת כספים ואמצעי לחימה נחסם בעקבות נפילת משטר אסד, והממשלה בביירות אף אסרה על קיום עסקים כלכליים עם בנק קרד אלחסן, המוסד הבנקאי שמזוהה עם ארגון הטרור השיעי. לפי דיווחים, חיזבאללה הפסיק לשלם לחלק מפעיליו שכר באופן סדיר, וגם ביטל העברות כספים לבנייה מחדש של מבנים בדרום לבנון שנפגעו במלחמה.

קאסם הבליג מול כל ההתפתחויות האלה, כולל חיסול של כמעט 140 מפעיליו אחרי כניסת הפסקת האש לתוקף בשנה שעברה. הוא אינו תוקף את ישראל ברקטות, לא פועל נגד חמש הנקודות שצה"ל מחזיק באזור הגבול, ולפי שעה גם נמנע מלהיכנס לעימות גלוי עם הממשלה בביירות. ברור שאדוות ההשפעה של המלחמה בקיץ שעבר עדיין ניכרות בארגון. לכל היותר איים קאסם שיגיב נגד ישראל בירי רקטות עוצמתי אם תנסה לתקוף את הארגון, כפי שהשמועות שחות בימים האחרונים, וחזר שוב על התעקשותו לא לוותר על הנשק של הארגון. הוא לא אמר שיצא במכה מקדימה נגד צה"ל, ולא יצא באמירות מאיימות נגד ההנהגה במדינה.

מצידה, לממשלה המקומית יש כמה סיבות לפרק את הארגון מנשקו: ראשית, מופעל עליה לחץ בינלאומי נרחב, ואמריקני בפרט, לנתק את המדינה מכבלי ארגון הטרור והפטרון שלו, איראן, אחרי שבעשרים השנים האחרונות הביא על לבנון שתי מלחמות הרסניות, אסון חסר תקדים בפיצוץ בנמל בעיר הבירה, רצח ראש ממשלה, הסתבכות בקרבות בביצה הסורית ועוד. שנית, גורמים בינלאומיים כלכליים² ובראשם קרן המטבע הבינלאומית³ מתנים העברת כספים ללבנון לצורך שיקומה מהמלחמה ברפורמות בתחום הממשל, ובהן חיסול ההשפעה השלילית של חיזבאללה על המדינה. לבסוף, פירוק הארגון מנשקו נתפס כמהלך שאולי יוכל בהמשך לקדם את נסיגתה המוחלטת של ישראל מלבנון.

כמו כן, הסכם הפסקת האש עם ישראל עסק בפירוז אזור דרום לבנון, כאשר לא ברור מה עתיד התשתיות והנשק שמחזיק חיזבאללה מצפון לנהר הליטני. החלטה לפרק את נשקו כוללת את כל שטחי לבנון, ויש לכך השלכות חשובות מאוד מבחינת הממשלה והארגון גם יחד. דיווח על פעולה חריגה של צבא לבנון ביום רביעי, כשתקף מהאוויר גורמים חשודים באזור בעלבכ⁴ כנראה סוחרי סמים ונשק⁵ הוא תזכורת ליכולת ולצורך שלו לפעול גם בכל שטחי המדינה.

אלא שמילים יפות הן התפתחות חשובה ביחס לזירה הלבנונית, אך יש גם לראות כיצד הן

מיתרגמות למעשים. הלחץ הכביר על הממשלה כפה עליה לבחור באופן חסר תקדים בנתיב אפשרי של עימות עם הארגון, וכעת יש לראות אם אכן תדבק במילתה. העובדה שמנהיג המדינה, הנשיא עאון, היה מפקד הצבא עד לא מזמן² יכולה אולי לתרום להצלחת האפשרות הזאת.

מה צריך בשביל שזה יעבוד?

בכל זאת יש כאן שילוב נסיבות ייחודי, שונה מהעבר, שעשוי לקדם באופן ממשי את פירוק חיזבאללה מנשקו: חולשתו הגדולה של הארגון מבחינה מנהיגותית וכלכלית; לחץ נרחב על הממשלה בביירות שאינו רק אמריקני, כי אם גם של גורמים בינלאומיים אחרים, כולל גופים כלכליים מובילים; ערעור ראשוני, גם אם קטן, של תדמיתו ומעמדו בקרב האוכלוסייה השיעית בדרום לבנון; והימצאותם של מנהיגים בביירות שאולי יעזו להתמודד ישירות מול ארגון הטרור. ולמרות הכול, דבר אחד ברור: כדי שהתוכנית הלבנונית לפירוק חיזבאללה מנשקו תצליח, יש צורך בנחישות, מתווה פעולה מסודר ושיתוף פעולה עם מדינות נוספות.

עם זאת, קשה עדיין גם לשער כיצד עשוי להסתיים עימות אלים בין צבא לבנון לפעילי הטרור של חיזבאללה. הצבא המקומי מצויד בנשק כגון כלים משוריינים ואפילו כלי טיס, וככל הנראה צפוי לזכות בסיוע של מדינות זרות ואפילו ארה"ב, אך לארגון השיעי יש פעילים רבים, מומחיות בהפעלת אמצעים כגון טילים נגד טנקים וגם מקומות מסתור ולוחמה רבים בדרום. האוכלוסייה השיעית במדינה³ שמהווה הגוש האתני הגדול ביותר בלבנון, לפי ההערכות⁴ נאמנה לו, והמחיר של עימות איתה עלול לעלות בדם רב. ברור שחיזבאללה חושש מעימות משולב מול צבא לבנון ובמקביל עם צה"ל, אך גם לבנון לא רוצה להצטייר כמי שמתפתת פעולה עם ישראל באופן גלוי.

מכל מקום, ישראל לא יכולה לשבת בצד אל מול ההתפתחויות האלה. היא צריכה להמשיך בשיח עם ארה"ב על הנושא ועל האפשרויות לקידומו, וגם להבהיר ללבנונים דרך האמריקנים כי פירוק חיזבאללה מנשקו הוא תנאי בל יעבור לנסיגה ישראלית מחמש הנקודות שנכבשו באזור הגבול. צה"ל צריך להתמיד בנוסף בתקיפותיו על פעילי הארגון, להפחית מכוחו, לפגוע בתדמיתו, ולהגביר את הלחץ הפיזי עליו ואת הפחד של פעיליו מהתמודדות עם ישראל.

במקביל, הפעולה הזאת צריכה גם להעביר מסר ללבנון עצמה: כשם שאיראן וחיזבאללה לא הצליחו בשנה האחרונה לעמוד מול צה"ל, המשך המערכה מול ישראל רק יסב לה נזק⁵ והאינטרס שלה וטובת אזרחיה מכתיבים עליה לנקוט מאמצים כדי להימנע מכך. לא לחינם נשמעות כבר כעת אמירות מטעם שרים בממשלה שהימצאות נשק בידי חיזבאללה מסכנת את בניית סמכות המדינה. נראה שהמסר הזה אכן נקלט ומוסיף להיקלט.

במסגרת השיח שמנהלת ישראל עם סוריה בעת האחרונה ניתן אולי גם לגבש מתווה פעולה משותף נגד חיזבאללה. הממשלה בדמשק כבר החלה להיאבק בהברחות נשק דרך שטחה לתוך לבנון, ויש לה אינטרס להוכיח לעולם, ולאמריקנים בפרט, כי התועלת שבתמיכה בה שווה את ההשקעה.

חשוב להדגיש, עם זאת, שאין די רק בפעולה נגד הממד הצבאי של חיזבאללה: כדי להוסיף להחליש את הארגון ולהעצים במקומו את המדינה, ביירות וארה"ב ייתכן בסיוע של ישראל צריכות לבנות תוכנית לפגיעה בהזדהות הבלעדית של האוכלוסייה השיעית בלבנון עם ארגון הטרור. אומנם סקרים שנעשו בחודשים האחרונים עדיין מעידים על תמיכה רחבה שנהנה ממנה הארגון בקרב התושבים הללו, אך בה בעת מתגברות אמירות ביקורתיות כלפיו דיבורים מסוג שטרם למלחמה לא היו עוברים בשקט. חלק מהדוברים אף הרהיבו עוז ואמרו זאת בגלוי.

כדי להמשיך את המגמה הזאת, מדינת לבנון צריכה להיכנס לריק שמותיר אחריו הארגון ברובד האזרחי, הכלכלי והחברתי. יש להדגיש בפני תושבי דרום המדינה את הנזק שנגרם להם כתוצאה מהתמיכה בחיזבאללה, לצד חוסר היכולת שלו לסייע להם בשעתם הקשה, מול הריסות בתיים ואובדן פרנסתם. הממשלה הלבנונית צריכה לפיכך להתוות תוכנית של מתן שירותים לאזרחים בינוי, בריאות, תברואה, רווחה ועוד.

גיבוש החלופה המדינתית לחיזבאללה לא ייעשה ברגע, בקלות או בזול. עם זאת, הוא חלק מתהליך חיוני של החלשת חיזבאללה, פגיעה נוספת בציר השיעי וערעור יסודות התמיכה החברתית בו. אם יתבצע במקביל לפירוק הארגון מנשקו, אולי שחר של יום חדש יוכל להפציע בלבנון בקרוב.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 6 באוגוסט, 2025.